

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בשלה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בשלח – שירה

- א וימתקו המים - כשיתחזק באמונה ימצא שהמרירות עצמה מתוקה היא
- ב ויורחו ה' עץ - ע"י אמונה ובטחון תמהר מתיקות הישועה לבוא
- ג לחם מן השמים - בעצם האמונה גורם שיבוא עליו שפע הפרנסה בהרחבה
- ד הנני ממטיר לכם לחם - האמונה שמוזנותיו של אדם באים אך ורק מאתו ית'
- ה דאגה מנין - לא ידאג דאגת המחר ולא יפסיד הפרנסה
- ו ויאמין בעצמו - הקב"ה משתעשע בעבודת כל איש ישראל יהיה מי שיהיה
- ז למען אנסנו - ע"י הניסיונות עולים בני ישראל מעלה מעלה
- ח כי אותך ראיתי צדיק - לא יביט ולא יחקור אחר חסרונות הזולת אלא אם בא להיטיב לו
- ט ויטו שכם - המטה שכמו לסבול תחת חברו ינצל מכל רע
- י שערי תשובה - ביד כל איש ישראל לשוב בתשובה אף מעמקי השאול
- יא הלחם בעמלק מחר - להלחם בקליפה הדוחה את התשובה למחר
- יב שמסרו נפשם - מסירות הרצון ושכירת הטבעיים למען שמו באהבה
- יג אז ישיר - גדולת שבת שירה והשפעתה לדורות עולם
- יד נבקעו כל מימות שבעולם - ענין קריעת הים לדורות עד היום הזה
- טו שירה חדשה שבחו גאולים - סגולת אמירת שירת הים בשמחה ובכוונה
- טז אילן אילן כמה אברכך - מעלת וסגולת יום חמשה עשר בשבט
- טז ויסעו מרפידים - ע"י התחזקות בתורה מקיים מלחמת עמלק

בשלה - שירה

מרים הם', ונראה לכל אחד מהם שכביכול עזבם ה' לאנחות, ומהו חיזוקם - ע"ד מעשי אבותינו במדבר 'ויררוהו ה' עין וישלך אל המים וימתקו המים' - שנתגלה להם כי אותם מים בעצמם מתוקים הם, אלא שמתיקותם נסתרת עד שגילה להם הקב"ה מתיקותם - כיו"ב לדין 'אדון עולם' עושה את כל המעשים, והוא מנהיג ומשגיח עליו בכל יום ושעה להיטיבו באחריתו, אלא שכעת הנו 'מסתתר' מעמו, יבוא הקץ ויתגלה אליו, וכשידע אל נכון כי הכל לטובה, מעכשיו כבר לא יהיו המים 'מרים' במרירות נוראה כ"ב, אלא מעתה ימתקו המים*.

וימתקו המים - כשיתחזק באמונה ימצא שהמרירות עצמה מתוקה היא
בפרשתן (טו כג-כה) 'ויבואו מרתה, ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. על כן קרא שמה מרה... ויצעק אל ה', ויררוהו ה' עין וישלך אל המים, וימתקו המים'. הנה מסע זה שנסעו בני ישראל כאחד ממ"ב מסעותיהם במדבר מלמד לרבים מאחינו בני ישראל המתחבטים גם כן ב'מסע' ושמו 'מרה' ל"ע (ופעמים שהם מתעכבים ב'מסע' זה זמן ארוך מאד) כשהם מרגישים כי באו 'מים' עד נפש - כעין 'ולא יכלו לשתות מים ממרה כי

א. לפני כשנה הלך לעולמו באנטווערפן יהודי יקר ושמו ר' פסח ווינשטאק ז"ל כשהוא בן מאה שנים, בכל שנותיו היה שגור על לשונו סיפור הצלת חייו, וכה היה מעשה, בשנת ת"ש נכנסו הרשעים למחוזם והוכרחו ר' פסח עם משפחתו לברוח דרומה, בבריחתם נטלו עמם כמה תרנגולות שמביציהם המשיכו לחיות, וכך חיו כארבע שנים כשהם בורחים ממקום למקום ונלחמים על קיום חייהם בחירוף נפש... האב אפה לחמים (בייגליס) ומכרם כדי חייו, וכל עבודה מזדמנת לא נשמטה מידיהם, משנגמרו ד' השנים הגיעו לליאון שבדרום צרפת (פראנקרייך) ושם חלה ר' פסח בשחפת (Tuberculosis) מחלה שהייתה אז מסוכנת ומדבקת את כל העומד בסמוך לחולה, כשמוע ר' פסח את דבר מחלתו נענה ואמר - רבוש"ע, במשך ארבע שנים יגעתי וניסיתי להציל את חיי, אבל כאשר הנני רואה שרצונך לקחת את נשמתני אליך השמימה, הנני מקבל באהבה את גזירתך.

ולמעשה. באותו הזמן היו מכניסים את כל אלו החולים לבית החולים' מיוחד ללוקים במחלות המדבקות, כדי שלא יסכנו אחרים יחד עמהם... לא ארך הזמן עד שנכנסו הרשעים לאותה המדינה והרגו כל אשר נקרה בדרכם, אחר זמן נגמרה המלחמה ור' פסח ששרד את המחלה נשאר בחיים והקים משפחה עניפה בלי עין הרע... והנה, ביציאתו מבית החולים אחר שהיה מרוחק מבין הבריות ולא ידע אתו מאומה ממה שקרה בינתיים בחוצות העיר כתב מכתב לאמו וחיפש את שאר בני המשפחה ולא קיבל כל תשובה... עד שנתברר שכל בני המשפחה נשלחו לאושוויץ (אושביץ) ה"י, ורק הוא אשר שהה בבית החולים ניצל לחיים טובים, כי אותם הרשעים פחדו מאד להכנס לבית החולים כזה שמא ידבקו אף הם במחלות המדבקות... ולא נגעו אף לרעה בכל החולים, נמצא שמה שהיה נראה לו שהיכוהו מן השמים במכה איומה במחלה נוראה עד שהרחיקוהו מכל בר אנוש, היא היא הייתה הצלתו לדורות עולם... להמשך חייו עד מאה שנים בריאות וטובות.

משל קדמון, חתול שרדף אחר עכבר לאכול את בשרו, משראה זאת העכבר החל לברוח ממנו בכל כוחו. תוך כדי מרוצתו פגש בו הפיל ששאלו אנה הוא בורח, משסיפר לו העכבר דברים כהויתן מיהר הפיל והשליך עליו רגבי עפר ובוץ עד שהוטמן כולו תחת החול, וכך משעבר שם החתול לא ראהו והמשיך בדרך מרוצתו ולא מצא מאומה. כשחזר החתול מרדיפתו בפחי נפש, הבחין ברגבי העפר המונחים על אם הדרך, ומשהתבונן הבחין שזנבו של העכבר מציץ מבין החרכים, מיהר וסילק מעליו את כל הבוץ ואכל את העכבר ולא השאיר ממנו שריד ופליט. ולמדנו בא, א. לא כל מי שמשליך עליך רגבי עפר ובוץ ומלכלך אותך מתכוון לרעתך, כי פעמים שהוא מציל את חייך. ב. לא כל מי שמנקה אותך ומסלק ממך את העפר והבוץ הרי הוא חפץ טובתך והצלתך. כי פעמים שאינו אלא זומם להמיתך. כיו"ב לדין, פעמים נראה לאדם שהקב"ה מכסהו ב'הר' של צרות, ובאמת אינם אלא לטובתו הגמורה והרי הוא מציל בזה את חייו. אין לנו אלא להתחזק באמונה שהכל לטובתנו הגמורה.

מצינו במשנת ה'חפץ חיים' (ח"ח עה"ת, וירא הערה ו) על הפסוק 'והבוטח בה' חסד יסובבנו' (תהילים לב י), כמו שהנחתן לחולה 'רפואה' (תרופה) שהיא מרה מאד, יעטוף אותה במעטה רך ונעים (קפסולה) בכדי שלא ירגיש החולה את המרירות

ובה אמר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (הובא בדברי יחזקאל' לרה"ק משינאווא זי"ע מקץ (מב ז) ויתנבר אליהם) בפסוק בפרשתן (טו יח) 'ה' ימלוך לעולם ועד' - לשון עתיד, ובתרגום 'ה' מלכותיה קאם לעלם ולעלמי עלמאי' - לשון הווה, וצריך ביאור מדוע שינה ממשמעות הלשון - מלשון עתיד להווה, אלא, דהתרגום אינו מפרש 'לשון' המקרא, כי אם את תוכן הענין, (עי' עבוד"י תרומה ד"ה ונועדתי), וכלומר, אף שב'נגלה' נראה לו לאדם שה' ימלוך (רק בעתיד) כשיקום 'והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד ט), אבל התרגום מגלה שכבר עתה טובה היא (בהווה) 'מלכותו בכל משלה' אלא שאינו בהתגלות, כי מתחת החסתר מסתתר הבורא, וכל הנהגת הדין מה' היא, לתכלית טובה וברכה, ואכן, 'ה' מלכותיה קאם', בלשון הווה שכבר עתה 'ה' מְלֹךְ' על כל העולם כולו.

וממעם זה הזכירו בני ישראל בשירתם (שמות טו ט) 'אמר אויב ארדוף אשיג, אחלק שלל תמלאמו נפשי, אריק חרבי תורישמו ידי', שלכאורה צ"ב, מדוע הזכירו דבר זה שלא במקומו, מה ענין הרדיפה והצרה שקדמה לנס - 'אמר אויב ארדוף אשיג', לשירה וזמרה על הנס. וביארו צדיקים, שבאותה שעה נתעלו בני ישראל והשיגו שגם המרוד והגלות לטובה היו, ובחלק

ובמו שהקשו, מדוע נקבע שם המקום מרה, הרי לאחר הנס והפלא הגדול שנמתקו המים היה מן הנכון לכנות את המקום מתוקה. ומבארים משם הרה"ק מקאז'מיר זי"ע, כי כששתו ממי מרה והרגישו כי מרים המה ואינם ראויים לשתייה. החלו זועקים לשמים, ומבקשים, אבינו שבשמים שלח לנו מים מתוקים להשקות עם רב. והיו מחשבים על ניסים גדולים ועצומים שיחיש להם הקב"ה ויביא להם מים לשתות. אך זאת לא שיערו בנפשם, שיהפוך הקב"ה את המים המרים עצמם למתוקים, ויחיו נפשותם מאותם המים עצמם, כיו"ב בכל עת צרה וצוקה ברגע אחד יהפך הקב"ה ויראה המתייסר איך הכל היה לטובתו השלימה (ואף אם עדיין אינו רואה זאת בעיני 'בשר' יאמין בעיני השכל' שכן הוא המציאות).²

אשר על כן, ברצות הקב"ה להורות לנו את הדרך גלך בה בדרכי האמונה התמימה, קרא למקום בשם 'מרה', שייזכר לדורות בכל עת צרה ומרירות שהצרה עצמה היא היא עצם המתיקות. כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. ואף הצרות אינם אלא מתוקות בעצם, ואם אך יאמינו בה' 'תתגלה' להם המתיקות. על כן קרא שמה מרה.

שברפואה, כך נמי, בכל מיני 'מרירות' המתרגשים ובאים על האדם, יתעטף ויעטוף את הצרה בבטחון, ואז יומתק לו הכל, ולא ירגיש שום מרירות כלל.

ב. מעשה ביועצו של המלך שהיה מקבל את כל הבא עליו באהבה ושמחה והיה אומר בכל עת לפני המלך - בל יחרה אפך על דבר פלוני כי הכל לטובה. המלך לא אבה לקבל את דבריו והיו מתווכחים ביניהם כשהמלך טוען כי גם דברים רעים מתרחשים בעולם, ולעומתו ענה היועץ כי בכל דבר הנראה כרע טמונה טובה גדולה. פעם יצא המלך עם היועץ לצוד ציד, ושם נפל דבר, כי אחד החיצים שירה המלך בחיות היער נפל בטעות על רגליו ונפצעה רגלו קשות. ויהי כראות השר את רגלו של המלך שותתת דם אמר תיכף כדרכו - אדוני המלך בל יחרה אפך כי הכל לטובה ואין רע יורד מן השמים, ויקצוף המלך מאד וחמתו בערה בו, באמרו הנה אנוכי מתייסר בפצע קשה כל כך כיצד מעיז יועצי הנאמן לומר כי טובה יש בדבר... אין זה אלא שהוא שמח לאיד, ומתוך כעסו גזר עליו לכרות בור ולהיכנס שם חיים שאולה - הבה נראה אותך אומר גם על זה הכל לטובה, ויען השר, אכן, אף בזה - הכל לטובה, ויעש כדבר המלך.

המלך המשיך ללכת בגפו בעובי היערות ולפתע פגעו בו 'לודאים' [אומה שפלה ההורגים אנשים ואוכלים את בשרם, עי' גיטין מ:ז] וקשרו את ידיו ורגליו מתוך מחשבה להורגו נפש ולאכול את בשרו, אלא שכשקרבו להרגו הבחין אחד מהם בפצע הגדול שיש ברגלו, הודיע זאת לחבריו והוחלט שלא להרגו מחשש שמא יחלו כשיאכלו את בשרו המזוהם במכה גדולה כל כך... וישלחוהו לחפשי, מיד חזר המלך למקום הבור אשר כרה היועץ ואמר לו 'עתה ראיתי כי כנים דבריך' שהרי רק בזכות אותו הפציעה שברגלי מנעו עצמם מלהרגני נפש... הוסיף לו היועץ, גם תראה שגזרתך עלי להיכנס לבור בעודי בחיים הצילה את חיי, שהרי אם הייתי ממשיך בדרכי הייתי טרף לשיניהם של אוכלי אדם אלו, שהרי רגלי לא לקתה, וללא כל ספק היו הורגים אותי, ומאז האמין המלך שהכל לטובה ואין דבר רע יורד מן השמים.

מה'שבח' שיבחו גאולים על דברי האיוב 'ארדוף אשיג',
כי מאתו לא תצא הרעותי.

ובכוח האמונה יומתק מצבו, ויביא על עצמו טובה
וברכה מתוך חסדים מגולים, וכמו שאמר
הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן) בכיאר הכתוב
(ז' יב) 'ויהי ידיו אמונה', שכשם שהאדם פועל 'בידיו'
כל אשר יחפוץ עשות, כך בכח האמונה לשדר ולשנות
את כל מעמדו ומצבו.

ויורהו ה' עץ - ע"י אמונה ובטחון תמהר מתיקות
הישועה לבוא

ובבר מצינו כן בתורתן של 'ראשונים', דאיתא בגמ'
(ברכות ד:) 'איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה
לתפילה', ומבאר 'רבינו יונה' בשם רבו (ברכות ב: מדה"ר
ד"ה איזהו) וז"ל. 'מפני שבשמוכיר גאולה מצרים ומתפלל
מיד, הוא מראה שבטח בה' בתפילה כיוון שמבקש
ממנו צרכיו, שמי שאינו בטח בו לא יבקש ממנו כלום.
ומוסיף ה'רבינו יונה', וכן נראה ב'שמות רבה' (כג ב)
שאומר שכשראו ישראל הניסים והנפלאות שעשה עמהם
הבורא שלא כטבעו של עולם בטחו בו. ועל זה נאמר
(יד לא) 'וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה'
במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' וגו'', וכיוון
שמוכיר עבשיו אותה הגאולה שבטחו אבותינו בה'
והצילם ומתפלל מיד, נמצא שגם הוא בטח בו שיענה

בפרשתן (יד טו) מה תצעק אלי. הקשה באור החיים
הק', וקשה, ולמול מי יצעק אם לא אל ה'
אלוקיו, ובפרט בעת צרה כדכתיב (יונה ב') קראתי מצרה
לי... ומבאר האוה"ח שהרי באותה שעה היו ישראל נתונים
בדין 'מה אלו אף אלו' (שמו"ר פכ"א), והוצרכו ל'רחמים'...
ואכן, הקב"ה חפץ היה להתנהג עמהם ברחמים ולעשות
להם נס ופלא, אלא שלא היה להם כל זכות ומצוה לעורר
ע"ז רחמים על עצמם. ע"כ אמר למשה מה תצעק אלי
- אין הדבר תלוי בדי, כיון שמידת הדין מונעת אחרי
שאינם ראויים לנס. אלא דבר אל בני ישראל - שיתעצמו
באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק - על
סמך הבטחון שיעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר
עליהם מידת הרחמים... כי גדול הבטחון והאמונה הלו
להכריעם לטובה, ותמצא שכן היה.

ג. וכך ביארו קמאי בפסוק (שמות טו כ-כא) 'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה... שירו לה' כי גאה גאה'.
מדוע לקחה אותה הצדקת דייקא תוף להלל עמו לה' יותר משאר כלי זמר ככינור ועוגב או חליל. אלא, כי אופן
הוצאת קול הנגינה מהתוף הוא על ידי הכאה, שמכים בו בחזקה ויוצאת ממנו שירה וזמרה בנעימה. כיו"ב באה
מרים הנביאה ללמדנו ארחות חיים, שנדע כי דייקא ממקום ההכאה - ההסתרה, משם נשמעת שירת האמונה, אם
אך יאמין האדם (המוכח) שהכל לטובתו השלימה. ושירה זו חשובה לאין ערוך אצל אבינו שבשמים.

מתאמרא בשם 'הנצי"ב' זי"ע על דברי חז"ל (מכילתא בשלח א) בפסוק (טו ב) 'זה קלי ואנוהו', שהיו מראין באצבע, ראתה
שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ולכאורה, מניין שגם השפחות זכו לגילוי שכינה, אולי מדובר מהצדיקים
שבאותו הדור, שהם שבחו ורוממו 'זה קלי ואנוהו'. אלא ביאורו, כי האומר 'זה קלי ואנוהו' - אשבח ואפאר את
הקב"ה רק בעת האורה, כשבידי להראות באצבע 'זה קלי', אינו אלא בדרגת 'שפחה' גרידא, כי העובד ה' מאמין בה'
אף כשאינו נגלה בפניו, וגם כי אשבח בחושך ה' אור לי' (מיכה ז ח).

ד. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמר פעם בקדשו, כי המעיין בתורה יווכח לראות שבני ישראל לא שהו ב'מרה' כי אם
יום אחד בלבד, ועם כל זאת 'וילונו העם לאמר מה נשתה' (שמות טו כד), בטענה ובכיה על שאין להם מים לשתות
כי מרים הם, והרי מיד למחרת באו אילימה ושם שתיים עשר עינות מים ושבעים תמרים, אלא כך נראה האדם שהוא
קצר רואי, ואינו יכול להתאפק ולדחות אפילו לזמן קצר את מבוקשו, ומדוע לא יחיה בעיני האמונה לראות שלא
יאריכו הימים והשעות וה' ירווח לו בכל ענינו. ועל ידי האמונה יקנה בנפשו מידת הסבלנות, כי כל חסרון הסבלנות
בא מכך שהאדם רוצה למהר לדעת ולהשיג מה מלפנים ומה מאחור, אם אך היה 'מאמין' היה מכיר שאי אפשר לאחור
המוקדם או להקדים המאוחר.

הנה כתיב בפרשתן (טו יג) 'נהלת בעזך' פירש"י 'נהלת - לשון מנהל, ואונקלוס תרגם לשון נושא וסובל, ולא דקדק
לפרש אחר לשון עברית, עכ"ל. כתב הרה"ק האמרי אמת זי"ע במכתב קדשו (ליקוטי יהודה' בפרשתן) להג"ר יעקב העניך
סנקביץ זצ"ל ראש ישיבת 'שפת אמת' ששני הביאורים עולים בקנה אחד, כי מי שבתפקידו 'מנהל' ועוסק עם הציבור
עליו להיות נושא וסבלן, להלך עם כל אחד ואחד כפי רוחו.

ובפשטות הכוונה שחסרון אמונתו ניכר בעצם דאגתו 'מה יאכל למחר'. אך בעלי אמונה דקדקו לומר, שחסרון אמונתו אינו דייקא בדאגת המחר, אלא בכך שהוא מרגיש שיש לו היום, כי אם הייתה אמונתו שלימה, היה מבין שאין לו משלו ולא כלום, ואף בזה היום אין לו לחם לאכול, אלא כל מזונו בא לו מידי שמים. וא"כ, מה לי היום ומה לי למחר?.

כותב הר"ן (הובא ב'עין יוסף' על 'עין יעקב' מו"ק יח: ע"ש) על דבריהם ז"ל שאמרו (שם) 'ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת, בת פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני...' ומבאר הר"ן מה ענין ההכרזה אודות השדה כבר בארבעים יום קודם יצירת הולד. אלא שבאותם ימים היה נהוג ליתן שדה כנדוניא בנישואי הבת, והנה יושב לו ה'מחותן' בביתו ודואג מנין לו ממון כה רב להשיא צאצאיו (וכן בכלל על מזונותיו), לזה אמרו, ארבעים יום קודם יצירתו של בנך ובתך כבר הכריוו 'שדה פלוני לפלוני' ומה לך דואג כל כך... מדוע לא תשכיל לדעת שהדאגה איננה מועילה אפילו כמלוא נימא, והכל כבר נקצב מלפנים והקב"ה הנותן לכל איש ואיש די פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה?.

אותו כמו שענה לישראל בעבור שבטחו בו, ומפני זה מזכיר אותה הגאולה ומתפלל מיד, והביטחון הוא עיקר היראה והאמונה, ולפיכך זוכה בסיבתו לחיי העולם הבא, עכ"ל. נמצינו למדים מדבריו, שעל ידי הזכרת הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים תתרכה אמונת האדם ובטחונו בה', וממילא תתוסף אמונתו שבוודאי אף אותו יושיע הקב"ה, וכשמתפלל מתוך אמונה זו ודאי יענהו ה', ויושיענו בכל טוב שבעולם.

לחם מן השמים - בעצם האמונה גורם שיבוא עליו שפע הפרנסה בהרחבה

בפרשתן (טו ד) 'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, כאן למדנו שעל האדם להאמין בכל לבו שכל הצרכיוותיו ופרנסתו בידי שמים הם, והקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים ובוודאי לא יטשנו, אלא יכלכל כל איש כפי צרכו. ועצם אמונה זו יש בכוחה להביא לאדם שפע רב טוב של פרנסה וכל טוב.

והנה במדרש אמרו (תנחומא, בשלח) 'כל מי שיש לו מאכל היום ואומר מה אוכל למחר, הרי זה מקטני אמנה'

ה. מתאמרא משם הרה"ק הישמח ישראל' זי"ע שחמשה עשר בשבט הוא 'ראש השנה לאילן' (ר"ה ב), כי אז הוא זמן ה'חנטה' בפירות האילן (שהפירות מתחילין לצמוח), ויש לחשוש שמא יבוא בעל העץ לידי התפארות לאמר, הנה כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, ע"י עבודתי ויגיעתי בשדה גדלים הפירות, על כן נקבע יום זה לראש השנה, להזכיר לו לאדם את 'ראש השנה' שאז כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון והכל נקבע ונקצב להם בו ביום, וכל מעשה ידיו אינם אלא השתדלות גרידא, אך חס מלומר שהם המביאים לו את השפע.

ו. כבר אמר החכם, מן הניסים שעשה הבורא עם ברואיו, ש'הדאגה' אינה מועלת ולא כלום, כי התבונן בנעשה בעולם וראה היאך כל אחד מסתובב מלא דאגות כרימון, על דא ועל הא, והנה אם כעת הזאת שאין הדאגות מועילות אף לא כקליפת השום, מתהלכים להם בני העולם עם 'משא' דאגות שאין בכוחם לשאת ולסבול כל כך, קל וחומר ב"ב של ק"ו, אם היה שמץ של תועלת בדאגות, היאך היו נראים בני עלמא, הרי לא היו יכולים להביט עליהם מרוב צער דאגתם...

ז. מעשה בבחור אחד בישיבה ב'כפר חסידים' שפנה אל המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, וגילה את לבו שחושב הוא לעזוב את כותלי הישיבה לעסוק ביגיע כפיים ולהרוויח מעות. שאלו המשגיח מדוע החליט כן, ויען הבחור שהרי בקרוב יזמין לו ה' את זיווגו ויקים בית בישראל, ובעזהשי"ת יולדו לו בנים ובנות והוא צריך מעות לפרנסם, לכן רוצה הוא לחסוך מעתה מעות... פתח המשגיח ושאלו, ומי הבטיחך שאכן תינשא למז"ט, ענה הבחור ואמר, הלא כל באי עולם נישאים בשעטומ"צ ומה נשתניתי מהם, מאמין אנכי שאף אני אנשא בבוא העת. הוסיף המשגיח, ומי ערב בעדך שתזכה להיפקד בבנים ובנות, ויען הבחור בחרון קל, וכי מקלל אותי המשגיח חלילה, הלא מדרכו של עולם שיש לכל איש זרע בר קיימא ומאמין אנכי שאזכה אף אנכי להיפקד, ועתה הניחה לי לצאת לעבוד ביגיע כפיים בכדי לפרנס את כל אלה. א"ל המשגיח - מתוך דבריך תנוח דעתך ויסתרו דאגותיך, שהרי מאמין אתה

שתינשא כדרך כל אדם, גם תיפקד בזש"ק כדרכו של עולם, ורק בדבר אחד אינך מאמין, שיחיש הקב"ה את פרנסתך כפי שזן הוא ומפרנס את כל באי העולם...

וכבר המליצו מדברי המשנה לעניין חשש על החמץ בערבי פסחים (פסחים ט.) 'אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום, דאם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף', והיינו שלדבר שאין לו סוף אין טעם לחשוש אפילו כשמדובר על ענייני חמץ שיש בו איסור כרת, ודומיא דהכי הוא עניין הפרנסה, שהרי 'אין לדבר סוף' - כי אף אם ישיג את מזונו לשבוע זה עדיין אין לו לכל החודש, וכאשר ישיג לכל החודש ולכל השנה עדיין אינו מובטח לשנים הבאות, אם כן 'אין חוששין' לדאוג בעסקי הפרנסה אלא יבטח בשם אלוקיו שיזמין לו מזונו דבר יום ביומו בעתו ובזמנו.

בישיבתו הרמה של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למד בחור אחד שישב והמתין לזיווגו כמה שנים אחר שבא לפרקו, פעם שאלו ה'חפץ חיים' אודות מצבו, ענה הבחור שאינו מסכים רק לשידוך שיתחייבו עבורו חמשה שנים 'קעסט' (להיות סמוך) על שולחן חותנו, ולכן 'יושב' הוא... שאלו ה'חפץ חיים', וכי כמה שנים נראה לך שנקצבו ימי חייך, נבהל הבחור למשמע השאלה, ומיהר לענות לכל הפחות 'ימי שנתינו שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה', אם כן - המשיך ה'חפץ חיים' ושאל - מאין תבוא פרנסתך בכל השנים ההם, ענה הבחור ואמר הרי מאמין אנכי בה' אלוקי ובוודאי שהוא יהא בעזרי בענייני פרנסה וכלכלה, אמר לו החפץ חיים, הגע עצמך, אם על חמישים שנה (שאחר ה' שנים הראשונות) הינך מאמין ובוטח שהקב"ה ישלח עזרך מקודש, האיך לא תאמין בו שיזון אותך ויתן לך כדי מחסורך אף בחמש שנים הראשונות לאחר הנישואין.

הוסיף ה'חפץ חיים' ואמר, מידה זו מידת דתן ואבירים היא, שעברו על ציווי הקב"ה והותירו מהמן למחרת, מחשש שמא לא ירד המן למחרת, אף שידעו שעל הימים שלאחר מכן, חייבים הם לסמוך על ה' הנותן לכל בריה ובריה די פרנסתה ולכל גוייה וגוייה די מחסורה... ואפילו הכי דאגו דאגת המחר.

וכבר אמרו למי שאמר 'פרשת המן' ביום ג' בשלח - וכי באמת רצונך לקבל מן השמים מזונך של כל יום ביומו דוגמת המן, או רצונך בכמה מיליאנען (מליונים) בבנק שלך...

כתב הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (חורשיי ראה תשמ"ב) וז"ל. הגה"צ רבי ישעיה צבי העלר זצוק"ל אבד"ק פראמפאהל הסמוכה לרודניק היה פקח גדול מלומד במילי דעלמא, וידע את השפה הפולנית מלבד ידיעותו בתורה, כומר העיירה שלא היה לו שיח וענין עם אנשי הכפר הנבערים, היה סר מדי פעם אל ביתו לשוחח אתו, ובשביל טובת יהודי העיירה נאלץ הרב לבלות את זמנו בשיחה אתו.

בתוך אחד השיחים אמר לו הכומר שהעם היהודי הוא 'עם כבד עוון', רבי ישעיה השתומם ושאלו לפשר דבריו, וענה שיש לו ראייה לדבריו, כי כשהיו בני ישראל במדבר ירד להם לחם מן השמים דבר יום ביומו, ואילו בזמננו הם לא זוכים לזה בגין עוונותיהם, אמר לו ר"י שגם היום יורד מן לבני ישראל, השתומם הכומר למשמע אוזניו, ור"י הסביר לו, פה בעירנו מתגוררים כמה מאות משפחות נכריות וכמה עשרות משפחות יהודיות, ובתוך מספר משפחות מועטות אלו ישנם כמה בעלי עגלה, כמה חייטים וכמה סנדלרים, (חשוב בעצמך) אפילו אם יצטרכו כל אנשי הכפר לתקן בגדיהם מדי יום לא היו מספיקים לפרנס את כל אותם בעלי המלאכה. וממה איפוא הם מתפרנסים, אין זאת אלא שכל יהודי ניזון בלחם מן השמים, רק שבמדבר היו רק בני ישראל ולא היה שום חשש מירידת מן לעיני כל, אבל כאן כשמתגוררים בין הגויים חוששים שמא יגנבו את המן, לכן עושה לנו השי"ת נס יותר גדול שהמן יורד לכל יהודי ישר לתוך כיסו.

דבריו נאמרו אכן בדרך צחות, אבל כמה נכונים הדברים בתוכם, קשה מאד להבין איך מתפרנס כל אדם, בפרט כשנתבונן על מצב פרנסתם של אנשי מסחר בינונים שפעם יורד שער היהלומים ופעם שער של עסק אחר... לפי סדרי וכללי המסחר מצויה עיקר הרווחה בימי סוף השבוע ועם כל זה שובתים הסוחרים ביום השבת ובטלים ממלאכה ועסק, ואעפ"כ לא רואים אנשים רעבים ללחם וצמאים למים כפי שהיה בזמן חכמי הש"ס כמו שאמרו (תענית ט:). דהו נפיש נפוחי רעב בטבריא מדלית איסר, או כמו בזמן מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד שממש גועו ברעב. תהילה לה' כולם חיים בצורה מכובדת ובמלבושים נאים, מי שיתבונן בעמקות יראה בעליל את מעשה אלוקינו שזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים, מכין מזון לכל בריותיו אשר ברא... עכ"ל

באר הפרשה - גשלה - שירה

ו

'כל האומר פרשת המן בכל יום מוכמח לו שלא יתמעטו
מוזונותיו, והוסיף ה'תשב"ץ' - ואני ערב', והיינו שיזכור
תמיד לאן עליו לפנות בבוא עליו מחסור בפרנסה וכדו'.

והמעם, כדכתב הט"ז (סק"ד) שהוא כדי שיאמין האדם
שכל מוזונותיו באים בהשגחה מלעילא. הוסיף
ה'משנה ברורה' (סק"ג) לתורות שריבוי ההשתדלות לא
יועיל מאומה (ורק על ידי ה'תפילה' בכוחו לשנות הנגור¹⁰). וכך

הנני ממטיר לכם לחם - האמונה שמזונותיו של אדם
באים אך ורק מאתו ית'

בפרשתן (טו ד) 'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם
לחם מן השמים¹¹, ב'שולחן ערוך' (א ה) 'טוב
לומר (בכל יום) פרשת העקידה ופרשת המן, וכתב
ה'רבינו בחיי' (טו כ) וקבלה ביד חכמים, כי כל האומר
פרשת המן בכל יום מוכמח לו שלא יבוא לעולם לידי
חסרון מוזונות. אף ב'תשב"ץ' (רנ"ו) כתב בשם הירושלמי

ח. ויש שרמזו בלשון הקרא 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', ששפע הפרנסה דומה ל'מטר' הניתך מן השמים,
מה המטר אי אפשר לשום בריה שבעולם לחזק ולהגביר את זרם וחוזק המטר, וכן להיפך - אין הדבר מסור
בידי אדם להחליש את חוזק המטר, אלא הכל כפי שנקבע מן השמים, כן ממש היא הפרנסה - כל ההשתדלויות
לא יועילו במאומה להרבות את שפע פרנסתו, וכן להיפך, אי אפשר לאדם להחליש או להפסיד פרנסת רעהו, אלא
הכל יהא כפי שנקצב לו מן שמיא.

וכבר אמרו על מאמרם ז"ל (עי' תענית ח:) 'מאן דיהיב חיי יהיב מזוני' כי כמו שלגבי ענין אריכות 'חיי' של האדם
ושאר בריות יחיה כל אחד בדיוק כפי שנקצב לו מן שמיא - לא רגע פחות ולא יותר, ואפילו המלך הגדול והעשיר
הגדול ביותר אינו יכול להוסיף לעצמו על ימיו ושנותיו אפילו יום אחד או שעה קלה, כמו"כ א"א לשום אדם שבעולם
לשנות את הנגזר עליו בעניין הפרנסה, ולא יועילו לו כל טצדקי שבעולם להוסיף אפילו פרוטה אחת על מה שנגזר
עליו. וכן בשאר כל ענייני העולם, אין כח בשום נברא ונוצר לשנות כמלוא נימא מרצון ה', וכל השתדלותו להעביר
את הגזירה לא תצלח בידו.

ט. והאמונה תביא לו את הישועה, כמו שפירשו את הפסוק 'עומר לגולגולת' (שמות טז טז) עומר - הפרנסה תבוא
לאדם לגולגולת - כמידת האמונה שיש בראשו של האדם, כי כגודל אמונתו כך שפע פרנסתו.

הכלל הראשון באמונה, שידע האדם שאינו צריך להבין את כל הנעשה בעולם. כדמרגלא בפומיה דהרה"ק רבי
מרדכי מנאדבורנא זי"ע לבאר בדרך צחות בלשון הפסוק (שמות יז ד) 'עוד מעט וסקלונני', שפירושו לסקול באבנים -
ובשפת האידיש באשטיינערן, ולדידן ייאמר - עוד מעט - וסקלונני, 'וועסטו פארשטיין', אבל עתה אין ביכולתך להבין
(כי לתיבת פארשטיין יש משמעות כפולה, מלשון אבנים הסוקלים וגם לשון הבנה, ולשון נופל על לשון).

י. וידועה הסגולה - מהרה"ק הרמ"מ מרימינוב זי"ע, לקרוא את 'פרשת המן' ביום השלישי של פרשת בשלח. כן
ידוע שהרה"ק מרימינוב דרש בקדשו במשך כ"ב שנה ב'פרשת המן' מידי שבת בשבתו, בכדי להשפיע בזה שפע
פרנסה על עם בני ישראל.

כתב ב'חידושי הרי"ם' - ר"ח ניסן תרי"ב, עלה בליבי מחשבה שיזכני השי"ת לחדש בכל יום ויום דבר ב'פרשת
המן', וממילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת מהתורה הקדושה, כמו"ש חז"ל (בר"ר צא ג) 'פרנסה בכל יום' - שנא' (בראשית
מח טו) הרועה אותי מעודי עד היום הזה.

יא. מעשה באברך אחד שבאחת הלילות הודיעוהו מבית הרופא שלמחרת היום עליו להתייצב לקבל איזה טיפול
רפואי, שווי הטיפול עולה לחמש מאות שקל כסף. חשכו עיניו של האברך, כי לרש אין כל בלתי אם גוויתינו
ואף לא אדמתינו... לאידך, לא היה שייך לדחות את הטיפול מאחר שיסוריו היו קשים מנשוא. לעת ערב אמר לבני
ביתו, אלך להתפלל תפילת ערבית, בה אבקש רחמים לאבינו שבשמים... משחזר מתפילתו קבלו בני הבית את פניו
בשמחה ובצהלה, והראו לו שנמצאו בבית 500 שקל והינם מוכנים עבורו לרופא למחרת היום. ומעשה שהיה כך היה,
משיצא לתפילת ערבית, החליטו בני הבית, אם המצב ירוד כל כך, הבה לכל הפחות נסדר את הבית, ובתוך ה'סדר'
הגיעו לאיזה סדין ישן שמזה עידן ועידינים לא נגעה בו יד אדם, ומבין כפליו נפלו המעות. ונתברר הדבר שאותו סדין
היה משמש להם כ'מסתור' למתנות נדוניתם. וכל המעות שהיו שם כבר באו לשימוש, רק מעות אלו נשארו שם מבלי
משים. אברך זה מפרסם דבר המעשה, באמרו, הראוני מן השמים כי המעות כבר היו מוכנים עבורי מבעוד מועד...
אלא שהוצרכתי לתפילה ובזה פקח ה' את עיני לראות את המעות...

לכם - לכל אלו המדמים לנפשם כי מזונם ופרנסתם תלויים בידם, ולכן הם משכימי קום מאחרי שבת ועמלים עד הערב ואף עד הצות ליל, לאגור את הממון לקנות את אכלם, כי הלא בן יתן לידידו - ידידי ה' המאמינים בו, בעת השינה - ללא עמל וטורח לריק, ואין האדם עושה כי אם את הפעולות אשר הבורא ציווהו עשות - כחובת ההשתדלות".

היה במן 'המרכה לא העדיף והממעט לא החסיר', וסוף דבר העלה כל אחד בידו 'עומר לגולגולת' כמו שנקצב לו מן השמים. ומזה ילמד האדם שריבוי ההשתדלות לא יתן לו ולא יוסיף לו מאומה, ולא יתרכו מזונותיו עבור זה, ולא יאריך אף אם לא ירבה בהשתדלות ישלים לו הבורא מזונותיו כפי הנקצב לו".

איתא ב'רבינו בחיי' (טו ד) דלכן הוריד הקב"ה לבני ישראל את המן בשכבם על מיטתם מבעוד ליל, והיו משכימים ומוצאים מזונותיהם מוכנים בלא כל טורח, ללמדם כי ההולך בדרכי ה' ימצא את מזונותיו ללא כל טרחה ויגיעה. ובוז מבואר הכתוב (תהלים קכו ב) שזוא

דאגה מנין - לא ידאג דאגת המחר ולא יפסיד הפרנסה בפרשתן (ז א-ג) 'ויחננו ברפידים ואין מים לשותות העם, וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים... ויצמא שם העם למים וילן העם על משה', וצריך ביאור

ויכיר בכוחה של תפילה, כדברי המהרש"א (ברכות ח"א נד: ד"ה ואבן שישב עליה משה) על דברי הגמרא (שם) 'הרואה אבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק, צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום'. וז"ל. לפי מה שמבואר שבמקום שאירע הנס מברכין (על הנס) ה"נ מקום 'ראש הגבעה' אשר שם ה'אבן' הזה הוא מקום הנס בנצחון המלחמה, שע"ז (שם) הרים משה ידיו ו'גבר ישראל', עכ"ל. ולמדנו כי הנצחון נעשה במקום התפילה - מקום שמרימים הידיים לשמים ולא במקום המערכה עצמה...

יב. מנהג ישראל תורה לתת מזון לעופות בשבת שירה (עיי' מג"א שכ"ד סק"י, ואכמ"ל ביישוב המנהג על פי ההלכה), יש שרמזו במנהג זה, כי מדרך אכילת הציפור שבגשתו אל המאכל הריהו מכופף את ראשו, מכניס המאכל ומיד מרים את ראשו כלפי מעלה, שוב מרכין ראשו וחוזר ומעלהו וחוזר חלילה. ללמדנו, שבענייני פרנסה אף שעלינו 'להשתדל', מכל מקום נזכור תמיד להרים תיכף ראשינו ועינינו למרום, לדעת שסוף דבר הקב"ה הוא הממציא לנו הפרנסה. באופן אחר פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (סוף פרשתן), כי אף השור והחמור במיעוט דעתם חושבים כי מזונם בא אליהם בדין, שהרי הם עמלים עבור בעליהם בעבודת שדה וכרם, משא"כ העופות אינן מועילות כלום לבעליהם, ויודעים שאין מקבלים מזונם אלא בטוב לב בעליהם. להורות לן, שנאמין שאין הפרנסה באה לנו כי אם ב'חסדי' הבורא עלינו, כאותם העופות המקבלים מזונם בחסד מטוב הבעלים.

כבר דשו בזה הרבה מהפוסקים היאך מותר להאכיל בשבת את הציפורים שאין מזונם עלינו, יש אומרים שיש להניח את המזון מער"ש, ויש ששולחים את המזון ע"י קטן. הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע העיד (ספר הזכרונות תש"ב) ממה ששמע איש מפי איש שה'מהר"ל' זי"ע היה נוהג בכל שבת שירה לאסוף את כל ילדי תשב"ר ומלמדיהם לחצר ביהכנ"ס, והחל מספר לכל הנוכחים את סיפור קריעת הים, ותיאר בפניהם את כל האותות והמופתים אשר עשה ה' לישראל עמו על הים, גם סיפר שבעת שעברו ישראל את הים ושוררו את השירה הצטרפו העופות לשירת בני"י (שמור"ר כא י), וילדי ישראל ליקטו פירות מהאילנות שצמחו בלב ים בדרך נס וחילקו מהם לציפורים המשוררות, ואז לקח לידי קערה עם 'קאש"ע' ונתן למלמדים שיחלקו מזה לילדים והם יניחום לפני הציפורים. ומדבריו למדנו טעם נוסף להנחת המזונות על ידי הקטנים, שהוא להשריש האמונה בהם בזיכרון הניסים שהיו על הים.

יג. אמנם פשוט, שלא די באמירה בפיו 'פרשת המן', אלא יתבונן בפנימיות הדברים, שכל פרנסתו והצטרפויותיו יגיעו אליו מן השמים בהשגחה פרטית.

פעם שאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, אמרו חז"ל (יומא עה.) שכל אחד ואחד טעם באכילת המן את הטעם שעלה ברצונו, הגידו נא לי איזה טעם הרגיש מי שלא חשב מאומה בעת אכילתו, הוא מותיב לה והוא מפרק לה - מי שאינו מתבונן אין לו כל טעם כלל... (עיי' בית השואבה לר"ש שוואב, עמו' 151).

יד. אלא שאין האדם יודע מנין תבוא ישועת, יעשה את שלו והקב"ה כבר ימצאהו להשפיע עליו שפע פרנסה וימלא יד. אסמיו טובה, וכך רמז הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע (הובא ב'שפתי צדיק' פסח עו) במאמר חז"ל (פסחים קיח.) 'קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף', כי ב'קריעת הים' אמר הקב"ה למשה (שמות יד, טו) 'מה תצעק אלי, דבר אל בני

שיחסר להם מים ויבואו לידי צמאון גרם שאכן ויצמא העם למים. ולזה כפל לומר בשנית ויצמא העם למים. אכן המאמין בה' שיתן לו מזונו כי מי שברא יומו ברא פרנסתו (מכילהא בשלה פר' ויסע ב) - וודאי שלא תכוב תוחלתו, כי הקב"ה נותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת (ע"כ דברי הר"ם).

ויאמין בעצמו - הקב"ה משתעשע בעבודת כל איש ישראל יהיה מי שיהיה

בפרשתן (יד לא) 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק קנ"ד), וז"ל. כשם שצריך אדם להאמין בהש"ת כך צריך אחר כך להאמין בעצמו, שיש להש"ת עסק עמו ושאיננו 'פועל בטל'... רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, והש"ת מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו¹⁰. וזה פירוש 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ו'משה' קאי על כלל ישראל - שישים ריבוא נפשות מישראל שבדור ההוא (כלומר, שהאמינו בכוחו של כל אחד מתוך שישים הריבוא), שכולם האמינו שהש"ת חפץ בהם, עכ"ל. בפרט בדורנו דור אחרון שחסרון אמונה זאת היא תולעת המכרסמת ומכלה כל חלקה טובה בבני ישראל, כי אין ביד היצר לקרר את האדם אלא בטענה זו - מי אתה ומה שווה עבודתך... וזוהי עבודת האדם לקום כנגדו בעוז ותעצומות להכריז 'גדול אני... קדוש אני...' כל פעולה מפעולותי מגעת עד כסא הכבוד ופועלת גדולות ונצורות¹¹.

מדוע כפל 'ואין מים לשתות' ושוב 'ויצמא העם'. ומבאר הרה"ק ה'חידושי הר"ם' זי"ע (אמרי הר"ם' בשלה), וז"ל - שהש"ת משגיח על כל העולם, והכל מאתו יתברך והוא המחיה את כולם ללא הפסק, כן משפיע מטובו לצרכי בני ישראל, ומה ועל מה יש לדאוג ולפחד יותר על חסרון פרנסתו מלדאוג ולפחד יותר על חסרון חיותו. פירוש, כי מדרך העולם לסמוך ולכפות בה' שעוד יעניק להם שנות חיים, ואינם מהלכים בדאגות למעלה ראש - שמא ימותו למחר, ומדוע על 'מזונם ופרנסתם' מסובבים המה מלאים דאגות כרימון, עד שממש אי אפשר להביט בפניהם מרוב לחצם זו הדחק בענין הפרנסה, והרי אמרו חז"ל (תענית ח:): 'האי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני'.

ומוסיף ה'חידושי הר"ם' - ציוה ה' להשאיר מהמן למשמרת לדורות, שיראו הכל שהש"ת משפיע בלי הפסק ומכין מזון ליראיו, אלא שבוזה שהם רודפים אחרי פרנסתם בפחד ובראגה שלא יחסר לחמם, ואין להם ביטחון בהבורא ב"ה המשגיח האמיתי, הון ומפרנס בריותיו בלי הפסק כלל, אזי עושין פגם בהשפע ומתישין כוחו של מעלה, שיהיה נפסק השפע באמת, וגורמים שיבואו לידי חסרון¹².

ובזה יבואר כפילות הפסוקים כי אכן בתחילה עדיין לא צמאו כלל למים, אלא כראותם כי 'ויחגו ברפידים ואין מים' חששו שמא יחסר להם מים לאחר זמן, התחילו לריב עם משה תנו לנו מים, וזה הפחד אשר פחדו

ישראל ויסעו, ומבואר ברמב"ן (שם) שהיו כמה כיתות בין בני ישראל שהציעו 'עצות טובות' כדת מה לעשות באותה שעה, יש מהם שאמרו להילחם עם המצרים, ואחרים אמרו לחזור למצרים, עוד כת אמרה להיכנע תחתיהם עי"ש, ולכן אמר להם קוב"ה ויסעו - עיזבו נא כל תחבולות ועצות אשר בידכם והשליכו ייבכם רק על הבורא יתב"ש, ממילא תזכו לניסים ונפלאות - שיקרע הים - מה שלא היה לעולמים עד היום. כעין זה נמי ב'פרנסתו של אדם', כאשר יפסיק האדם לתת עצות כביכול לבורא יתב"ש (ומדובר אף במי שמאמין כי מפתח הפרנסה ביד ה') - הנה אעשה ביזנעס פלוני ומשם יתן לי הש"ת כך וכך מעות, ומעסק אחר יתן לי כך וכך... אין לו אלא ל'השתדל' ולישא עיניו למרום בתפילה שיצליח ה' דרכו, אז יראה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, ויקבל שפע רב מידו הרחבה הפתוחה והמלאה. טו. ולא יאמר רשע אנכי ולא אלי הדברים אמורים, כי מצינו בפרשתן דכתיב (טו יב) תבלעמו ארץ, וברש"י מכאן שזכו לקבורה, בשכר שאמרו ה' הצדיק, הרי לך שאף רשע כפרעה שלא אמר ה' הצדיק אלא לרגע אחד ומיד חזר בו, ג"כ החשיב הקב"ה פעולתו ושילם שכרו משלם. וכבר אמרו בצחות כי ג' דברים מתברך כל איש לעת פטירתו מן העולם, א. שתצא נשמתו במעמד 'מנין' עשרה מבני ישראל. ב. שיזכה לטבילת גופו אחר הפטירה. ג. שיגיעו מעותיו וירושתו למקומות טובים וראויים. אף המצריים זכו לכך, יצאה נשמתם במעמד שישים רבוא מבנ"י, זכו לטבילה כהוגן במי הים. וכספם וזהבם הגיעו למקומות טובים - לידי בני ישראל.

טז. כה ביאר הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע (נפח"ח שער א סוף פ"ט, דרשות מהר"ח שה"ש א ט, עיי' נועם אלימלך - ליקוטי שושנה ד"ה לסוסי) וז"ל. ולכן בעת קריעת ים סוף. אמר הוא ית' למשה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו. ר"ל

כשהוא כמצב אם לא. היינו כשכא לזמן קושי והסתרה, ואעפ"כ הוא מתגבר לילך בדרך הישר, הרי אז הוא עיקר חשיבותו, שעומד איתן להתחזק בזמנים אלו באמונה טהורה".

ומצינו בחשיבות ההתגברות בעת הקושי, בגמרא (ברכות נד.) 'הרואה אבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק, צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום', וכבר עמדו המפרשים לכאר מה חשיבות יש באותה אבן, וכי ניצחו במלחמה בגלל שישב משה על האבן. ואמרו צדיקים לכאר, שהרי כדי לנצח במלחמה היה משה צריך להחזיק ידיו כלפי מעלה, ככתוב בפרשתן (ז' יא) 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל', וכשנחלש משה תמכו בו אהרן וחור שישארו ידיו כלפי מעלה, אך מאחר וקומתו של משה הייתה עשר אמות (ברכות נד:) לא הגיעו אהרן וחוק לקומתו עד שנתיישב משה על האבן (והונמכה קומתו), ורק כך ניצחו את עמלק בדרך נס ולמעלה מדרך הטבע, נמצא שכל מטרת האבן הייתה כשהיה תשות כח וכעין נפילה אצל משה, לכן יברך כשרואה את האבן, כי אין עיקר הברכה על השעה שעמד בכוחות עצמו והחזיק ידיו כלפי מעלה, אלא כשישב על האבן ונסתייע בידי אהרן וחור. וללמדנו שגם בעת חולשה לא יפול ברוחו, אלא אדרבה יתאמץ להתחזק (ולא ימנע מלבקש מאחרים שישיעו בעדו).

איתא בגמ' (ערכין טו.) 'ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו... דכתיב (תהילים קו ז) 'וימרו על ים בים סוף ויושיעם למען שמו', מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה, ואומרים (שמה נבקע הים גם למצרים במקום אחר) כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר. ופליאה רבתי היא, היאך יתכן שבעת התגלות אלוקית - שראתה שפחה על הים זה קלי ואנווהו, עדיין לא האמינו בשלמות בקב"ה. וביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע, שאבן וודאי האמינו בקב"ה אחר שראוהו 'עין בעין', אלא - שלא האמינו בעצמם שהם ראויים לנס להינצל מיד מצרים, ועל כן חששו שמא יבקע הים אף למצריים ויעלו מצד אחר. ולזה נקראו 'קטני אמנה', שאף בחסרון אמונת האדם בכוחותיו כבן ישראל ייקרא 'קטני אמנה'".

למען אנסנו - ע"י הניסיונות עולים בני ישראל מעלה מעלה

בפרשתן (טו ד) 'למען אנסנו הילך בתורתי אם לא', הנה עבור העמידה בנסיונות ברא ה' את עולמו, שהרי מלאכים יש לו מספיק בעולם העליון - כמו שאומרים ב'אקדמות' 'חיל אלף אלפין ורבוא לשמשותא', וכל עיקר ה'נחת רוח' שיש לבורא מעולמו הוא מקרוצי חומר שיש להם נסיונות ומתגברים עליהם.

כך פירש הרה"ק מלעכוויטש זי"ע (תורת אבות ד"ה למען אנסנו) בהאי קרא למען אנסנו הילך בתורתי אף

בדידהו תליא מלתא. שאם המה יהיו בתוקף האמונה והבטחון ויסעו הלוך ונסוע אל הים 'סמוך לבם לא ירא' מעוצם בטחונם שבוודאי יקרע לפניהם, אז יגרמו עי"ז התעוררות למעלה שיעשה להם הנס ויקרע לפניהם. וזהו 'לסוסתי ברכבי פרעה דמיתין רעיתי' - ר"ל כמו בסוסי פרעה שהיה היפך מנהגו של עולם שהרוכב מנהיג לסוס. ובפרעה וחילו הסוס הנהיג את רוכבו כמשרז"ל (שהסוס הנהיג את בעליו לתוככי הים), כן דמיתין והמשלתיך רעיתי ע"ז האופן ממש, שאף שאני רוכב ערבות, עכ"ז כביכול את מנהיגה אותי ע"י מעשיך. שענין התחברותי כביכול להעולמות הוא רק כפי ענין התעוררות מעשיך לאן נוטים. וזש"ה רוכב שמים בעזרך. וכן משרז"ל העבודה צורך גבוה, עכ"ל. וכלומר שכל יהודי מנהיג כביכול במעשיו בזה העולם את אשר יעשה בעולם העליון.

יז. כעין זה איתא ב'שפת אמת' (וארא תרס"ג ד"ה וידבר) וז"ל. ובאמת כמו שצריכין להאמין בהקב"ה אף שאין יכולין להבין הנהגה הנעלמת של הקב"ה, כמו כן צריכין להאמין בבני ישראל אפילו שנראין כעורין ושחורין כמו שנאמר (שה"ש א ה) 'שחורה אני ונאוה'. עכ"ל.

יח. וכבר אמר החכם, שכמו בעניין חכמת השיר יראה המתבונן שאי אפשר לזמר ניגון בקול ישר, אלא על ידי שהקול עולה ויורד נבנית לה שירה נפלאה, כך על האדם להאמין שדייקא על ידי עליותיו וירידותיו, נוצרת לו שירת חייו, שירה עריבה ונפלאה, כי אף הירידות והדברים הקשים הבאים על האדם הלא הם לטובתו השלימה. יט. בצחות אמרו, שיש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (א"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיט'ן פיטעם אראפ' (כ'שהפיטם' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך...

באר הפרשה - גשלה - שירה

בנפש. ובעניני הרוח - בעבודת ה' ובתכונותיו ומידותיו
יניחהו לנפשו, ויתן לו להיות 'רואה חשבון' לעצמו בלא
סיוע אחרים...

מה גדלה מעלת הנוהר בכבוד הבריות, כדמצינו
ב'ירושלמי' (דמאי א ג) שרבי פנחס בן יאיר הוצרך
לחצות את 'נהר גינאי', ציווה רפב"י על הנהר שיבקע,
ונבקע בפניו, שאלוהו תלמידיו האם גם הם יכולים לעבור
אמר להם, מי שיכול להעיד ע"ע שמימיו לא פגע ביהודי
יעבור מבלי כל חשש. מכאן נראה, כי השומר פיו ולשונו
מלפגוע באיש ישראל בין בדיבור ובין במעשה, שקול
כנגד שישים ריבוא מישראל שבזכותם נבקע הים, וראוי
לו שיעשו עמו את הנס הגדול מן השמים.

ומידה טובה מרובה, שבר הרבה ישלם הבורא למי
שאינו חוסך דיבורים טובים מחברו. וכך ביאר
הרה"ק מווארקו זי"ע ('בית יצחק' בשלה) כיצד קיימו בנ"י
'מצוות צדקה וחסד' בהיותם במדבר, והרי לא היה מחסור
לאיש, כי לכולם ירד לחם מן השמים, ואף גם לבגד לא
הוצרכו ל'נדבות', שהרי 'שמלתם לא בלטה מעליהם',

כי אותך ראיתי צדיק - לא יביט ולא יחקור אחר חסרונות
הזולת אלא אם בא להיטיב לו

בפרשתן (טו טו) ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, יש
שרמזו בהאי קרא, בגנות הלוקים במידות
מגונות, ואינם מחשיבים איש את רעהו, ואדרבה 'מבקרים'
זה את זה, ואף מדברים לשון הרע, וכך הם אומרים איש
אל אחיו - פלוני מי הוא, ומה חשיבות יש בו, ושורש
כל זה בא מאחר שלא ידעו מה הוא' - שלא התבוננו
איש איש מה מצבו בעצמו.

כי כל 'בר דעת' יבין שעליו להתעסק ולהתבונן בעצמו
בתכונותיו ומידותיו, ומה לו לאדם לעסוק 'לתקן
עולם' (בפרט, כשהוא עצמו ג"כ טעון תיקון). והאמת תיאמר לכל
אלו המתחקים ומפשפשים במעשי חבריהם אם טובים הם
אם לאו וכיו"ב, אנא, אנא מכם, חורבן עולם נגרם
בהנהגה כזאת, חדלו לכם מדרך עקלקלות זאת, יפשפש
וימשמש איש איש במעשי עצמו - ואם ברצונו לחקור
בנעשה אצל זולתו, עדיף שיבדוק במצבו הגשמי בפרנסה
או בשאר צרכיו - אולי זקוק הוא לעזרה בגוף או

כ. וכך ביארו צדיקים (יילקוט אוהב ישראל, עירין קדישין השלם בשם הרה"ק מרוזין זי"ע) בפסוק (יג ב) 'קדש לי כל בכור פטר כל
רחם בבני ישראל, באדם ובבהמה לי הוא, וכה ביאורו, קדש לי - הרוצה להתקדש, ידע שכל בכור - כל יהודי
חשוב ממנו, ולכן פטר כל - תחילת דבר יקיים בנפשו רחם - לרחם בבני ישראל, שמא תאמר באדם ובבהמה שאינו
אדם אלא כבהמה, תשובתך לי הוא - אין זה מעניינו של אדם אם פלוני אדם או עושה מעשה בהמה - כי אם
מעסקיו של הקב"ה.

וכך פירש הגאון המשגיח רבי יחזקאל לעווינשטיין זצוק"ל (אור יחזקאל מידות עמו' בג) שתלמידי ר' עקיבא לא נהגו
כבוד זה בזה (יבמות סב:) כי חששו שמא ע"י שניהגו כבוד איש ברעהו יביאוהו לידי גאווה. ובאמת היה זה פגם כי
אין זה מעניינו של אדם ה'דאגה' אודות ענוותנותו של רעהו, אלא יהא עניו לעצמו... ואת רעהו יכבד בכל
הכבוד ששייך לו...

איתא בתנא דבי אליהו (רבה כח) 'וכך אמר להם הקב"ה לישראל, מה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבין זה את
זה, ותהיו מכבדין זה את זה, ותהיו יראים זה מזה...' וכבר כתב הגר"א באגרתו, רוב מצוות התורה הם לשמח אחרים.
הרה"ק רבי דוד מלעלוב היה ידוע ב'אהבת ישראל' שאין בדומה לה, ולא היה מסוגל לראות כל רע על שום אחד
מישראל, עד שהיה אומר שכל יהודי 'קדוש' ונעלה הוא, ואין שייך בו רע כלל וכלל, ומה שלפעמים רואים שהוא
מתנהג שלא כשורה, אין זה אלא מחמת חלק ה'גוי' שבו.

פעם נסע הרר"ד יחד עם מחותנו הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע, על אם הדרך עברו ליד איזה פונדק, נכנס לשם
הרר"ד לשעה קלה, אך לא יצא את פני הבית כי אם לאחר זמן מרובה, משיצא שאלו היהודי הק', מחותן, מדוע
התמהמהתם לצאת מן הבית, ענהו הרר"ד כי ראיתי שם 'יראת שמים' מופלגת של יהודי ולא יכולתי לסור מעליו.
בתוך הבית שהו יחדיו אב ובן, האב היה 'לא יוצלח', וכל אימת שהבן ביקש מעמו דבר מה לצורך עבודתו הביא
לו האב חפץ אחר... לפתע קצף הבן על האב וצווח עליו, אם לא הייתי מתיירא מאלוקי כבר הייתי הורג אותך
למוות, והרר"ד לא הפסיק מ'להתפעל' מהיראת שמים המרובה של הבן שאינו רוצח את אביו רק מפני יראת העונש
של מעלה.

שערי תשובה - ביד כל איש ישראל לשוב בתשובה אף מעמקי השאול

בפרשתן (טו כו) 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, ולכאורה צ"ב, דהיה לו לומר 'כל המכה אשר שמתי במצרים' ולא כל המחלה, ומבאר ה'חתם סופר' (תו"מ ד"ה כי אני ה' רופאך) שהכוונה היא על המחלה של 'כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו', שהקב"ה הכביד את לבם שלא יוכלו לשוב בתשובה אליו, ובוה בא להבטיח לבני ישראל ש'מחלה' זו לא אשים עליך, שלא יסגור הקב"ה דלתות התשובה בפני בניו רחומיו, אלא הפתח פתוח לכל יהודי לשוב אליו יתב"ש, ואביו שבשמים מחכה ומצפה לו מתי ישוב אליו.

וישיב לעצמו, וכי גרוע הנני מאותם שעמדו על הים וכפרו בקוב"ה ובטובתו, בתלונתם 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (יד יא), ואעפ"כ זכו מיד בלילה שלאחריו ל'קריעת הים' ולהתגלות אלוקית שהיו מראים באצבע ואומרים 'זה קלי ואנוהו' ו'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואתו, והיאך היה כדבר הזה. אלא מכאן הוכיח הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פסח תרל"ב בד"ה והנה) שבכוח כל יהודי באשר הוא ליהפך 'בשעתא חדא ברנעא חדא' מרשע לצדיק, מאפילה לאורה להיות אהוב וחביב וקרוב לאביו שבשמים.

הלחם בעמלק מחר - להלחם בקליפה הדוחה את התשובה למחר

בפרשתן (יז ט"ב) 'ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר... וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד', נוראות מצינו ב'תרגום יונתן' (יז יב), ש'משה רבינו נענש והיו 'ידי משה כבדים' (מבלי כח להחזיק את ידיו כלפי מעלה) מפני שלא הזדרז ודחה את המלחמה למחרת, והיה עליו להעביר את הטומאה מן הארץ תיכף ומיד ולא לדחות פורקנן של ישראל.

ובאמת כבר רמזו כן הצדיקים בלשון הפסוק 'וצא הלחם בעמלק מחר', שעלינו להקדים ולצאת למלחמה

אלא, כל ענין 'צדקה וחסד' היה על ידי דברי חיוזק ועידוד איש לרעהו, שאין לך צדקה גדולה מזו יא.

ויטו שכם - המטה שכמו לסבול תחת חברו ינצל מכל רע

נוראות מצאנו בתורתו של הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע (מהרי"ל עה"ת בשלח בד"ה ואמר) דכתיב בפרשתן (יד ג) 'ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ', ובתרגום יונתן, 'ואמר פרעה' לדתן ואבירם שנשארו במצרים כשכל אחיהם כבר יצאו משם. ולכאורה יפלא, שהרי איתא במדרש (שמו"ר בא) וז"ל. 'חושך למה הביא עליהם, לפי שהיו פושעים בישראל שלא היו רוצים לצאת ממצרים, אמר הקב"ה אם אביא עליהם מכה בפרהסיא יאמרו המצרים, כשם שעבר עליו כך עבר עליהם, לכך מתו באפלה'. וקשה, אם כל כך הפליגו דתן ואבירם ברשעותם עד שלא רצו לצאת ממצרים, מדוע לא מתו כשאר הרשעים מבני ישראל בשלושת ימי האפילה. וביותר קשה, עפ"י הידוע (מדרש שכל טוב שמות יד כא) שהקב"ה עשה להם נס וקרע עבורם את הים בשנית, בזכות מה זכו בפנ"ע לנס גדול כזה.

ומקדים להביא דכתיב (ה יד) 'ויובו שוטרי בני ישראל אשר שמו עליהם נגשי פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם ללבן כתמול שלשם גם תמול גם היום', וכל זה בא להם כי הם לא היכו את בני לזרום לסיים מכסתם, וע"ז היו הנוגשים המצרים מכים בשוטרי בני ישראל מכות נמרצות. והרי דתן ואבירם היו מאותם השוטרים (שמו"ר ה כ-כא), ואף הם ספגו מכות נמרצות על כך שלא היכו את אחיהם (וכדאיתא שם משמיה דריו"ח שלכן אמרו 'למה הבאשתם את ריחנן' שמרוב המכות הקשות שסבלו הבאיש ריחם), לכן אמר הקב"ה, 'יהודי שהסכים לסבול מכות נמרצות, והבל בכדי שלא להכות יהודי אחר, אף אם רשע גמור הוא, אין בוח ביד שלושת ימי אפילה להרגו ולא ביד נחשולי המים להמביעו, וזכו להינצל ממיתות אלה. ללמדך כמה גדול ורם הוא כוחה של מסירות גוף (ונפש) בדאגתו לזולת, וזה הוא עיקר גדול בחייו של אדם.

כא. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (בפרשתן) ביאר שהרי כל אחד טעם במן את הטעם שהעלה על דעתו (יומא עה.), והיו העשירים גומלים חסד עם העניים שלא הכירו בטעם בשר ודגים וכל מטעמים, ותארו בפניהם את הטעמים הטובים שבמאכלים, וכך קיימו את מצוות הצדקה.

נפשו עד שהיכו המים באפיו אזי נבקע להם הים. וכתב שמכאן נלמד שכל הרוצה שהקב"ה יעשה לו נס למעלה מדרך הטבע, הרי עליו תחילה למסור את נפשו ואת רצונותיו ולשבור את טבעו, ואז ינהג עמו הקב"ה שלא כדרך הטבע^{יב}.

בדברים האלו כתב הרה"ק ה'בני יששכר' מדינוב זי"ע (אגרא דפרקא אות כ"ד) בשם הר"ר רי"מ מזלאמשוב זי"ע שכל הרוצה לפעול ישועה ונס בשינוי מדרגי הטבע, כגון זה שאינו יכול להוליד ורוצה להיפקד בורע של קיימא, יעשה מצווה גדולה שלא כטבעו ובוה ישבר את כל המסכים המבדילים בינו לבין הישועה הנצרכת^{יב}.

אז ישיר - גדולת שבת שירה והשפעתה לדורות עולם

בספר 'רמתיים צופים' (על התנב"א להרה"ק רבי שמואל משינאווא, פמ"ז זוטא אות ז') מביא שהרה"ק רבי יצחק מווארק זי"ע שאל את הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע

כנגד אותו 'עמלק' היצר המלמדנו לדחות כל דבר טוב וכל הנהגה טובה - 'למחר... למחר...' כלומר, הנח לי עתה ובעזהשי"ת למחר אקח את עצמי לעבוד את ה'. כי כך היא דרכו של יצר, מתחילה ינסה להניא את האדם - כי כבר אברה תקוותו, כיצד יתקן את כל אשר עיוות, או יפתנו שממילא לא יעמוד בקבלתו, ואם יראה היצר שאין האדם שומע לו - יבוא אליו בחלקלקות לשונו שעדיף לו להתחיל דף חדש רק ממחר, וכונתו היא לדחותו כדי שתפוג ההתעוררות, ואז יקל עליו למנוע ממנו להתחזק, מה יעשה האדם - מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, אלא עשה אותה לאלתר מבלי להתמהמה ורק כך יעלה על דרך המלך.

שמסרו נפשם - מסירות הרצון ושבירת הטבעיים למען שמו באהבה

ב'ראשית חכמה' (שער האהבה פ"ה אות ו) מביא את כל קורות ישראל בקריעת הים, וכפי שלמדונו רז"ל כי דייקא לאחר שנחשון בן עמינדב קפץ ומסר

כב. שמעתי מבעל המעשה בחור ת"ח ירא שמים מרבים ובעל מידות טובות, שבמשך כל שנות לימודיו בישיבה היה אחד מ'חבריו' רודף אותו עד חרמה, הלה היה מדבר עליו סרה בפני ה'חברותות' שלו מתוך מטרה שיעזבוהו, כן היה אורב לו בכל פינה אפשרית להזיק לו ולקלקל מצבו ומעמדו... והנה, הגיע עת דודים והבחור הרודף בא בקשרי אירוסין ונקבע זמן הנישואין ליום ראשון פר' בא תשע"ז, מיד החל הנרדף לערוך 'חשבוננו של עולם' האם ילך וישתתף בשמחת הנישואין (בישיבתם נהוג שהחברים באים להשתתף בריקודים שבשמחות חבריהם), ובפרט אחר שנודע שלעוד בחור הוקבע זמן הנישואין באותו הלילה והרי בידו תירוץ מוכן מדוע לא בא אל המשתה... אך מיודעינו זה התגבר על עצמו ועל רגשותיו ויבוא לקראת חתן והיה מפזז ומכרכר לכבוד החתן... ויהי ממחרת, מיד בבקרו של יום נפלה הצעת שידוך למיודענו - הצעה שלפני כמחצית השנה דחאה ה'מחותן' אבי הכלה בשני ידיים והכריז לא באל"ף רבתי... אך זה היום עשה ה' ומיד השיבו מצד הכלה ב'הן', ואף אם מתחילה היו אמורים להתחקות אחריו ביום שלישי בלילה בנישואי אחד מחבריו שלח המחותן לומר, כי אין דוחים שידוך כזה אף ברגע, ובטרם שקעה החמה ביום שלישי כבר נגמר הדבר בכי טוב... ראה כמה גדול כוחו של ויתור וההעברה על מידותיו ב'מסירות נפש' כנגד טבעו של אדם.

כג. מספרים כי בעיר לעלוב התגורר ערל זקן בן מאה ושמונה עשרה שחלה ונפל למשכב עד שהגיע לשערי מות, חשו צאצאיו למיטתו והביאו לשם את אנשי דתם שיהיו עמו לקראת מיתתו, אך הגוי החווה להם בידו שאינו צריך לכל זאת, ושישלחו את כל האנשים האמורים לטפל במיתה ובקבורה מעל פניו, ואכן, לא עברו כמה ימים, ואותו זקן יצא מכלל סכנה והבריא לגמרי. צאצאיו שנתפלאו לנוכח 'נבואתו' שאלוהו מנין ידע שאינו עומד למות, השיב להם הגוי שבשנות ילדותו הבחין פעם כי בכל לילה מתגלגל הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ממעלה ההר עד תחתיתו, ששם היה 'נהר' והיה 'תבר גזיזי דברדא' (משבר הקרח) וטובל טבילה של טהרה, ומאחר שהיה נער רע מעללים ככל הגויים החליט לעשות מעשה, ומני אותו היום החל לפזר בכל לילה קודם חצות חלקי ושברי זכוכית על פני הקרח, וכאשר הגיע הרר"ד להתגלגל את ההר היה נפצע בכל חלקי גופו מחמת שברי הזכוכית. לא עברו ימים מועטים, והורי הבחינו שהנני נעדר מהבית בכל לילה ולילה, ומשמעו מפי את אשר אני מעולל בכל לילה ולילה הזדעזעו, כי שמעו של הרר"ד היה ידוע גם בקרב גויי הארץ כי איש אלוקים קדוש הוא, הורי שחששו מקפידתו הורו לי למהר אל ביתו ולבקש את סליחתו על המעשה הרע הזה, משבאתי אליו וסיפרתי לו על מעשי הנלוזים, פנה אלי בבת שחוק ואמר לי, האתה הוא זה שעל ידך העמידני הקב"ה בניסיון שלא אלך לטבול לטהרה, וב"ה שזכיתי לעמוד בניסיון זה, על

יומא סח:), והשפע הרב הבא עלינו בשבת קודש זו גדול בהרבה מהניסים הכתובים בפירושי.

נבקעו כל מימות שבעולם - ענין קריעת הים לדורות עד היום הזה

בשם הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע הובא בסוף ספר 'נהר שלום' (עמוד פא) לנכדו הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלשין זי"ע, כי ב' פעמים בשנה מתעורר שוב הנס דקריעת ים סוף וכל הנרמז בו (זיווגים פרנסה וכו') - בשביעי של פסח ובשבת שירה, ונרמז בלשון הכתוב 'אז ישיר משה' 'אז' נוטריקון אל"ף זי"ן, 'אלף' היינו בשבת שירה - כי 'אלף' לשון לימוד (כמו"ש איוב לג לג, 'אאלף חכמה'), והוא כשקוראים בסדר הפרשיות פרשת בשלה, וזי"ן - זה שביעי של פסח, שהוא הזמן שאמרו משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', ובזמנים אלו 'ישיר משה ובני ישראל וגו' לשון עתיד והווה, פירוש בכל שנה ושנה באלו שתי הזמנים, נתעורר מחדש ענין השירה, ומחדש ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'.

לא רק לשעתה היתה 'קריעת הים' אלא לדורי דורות, וכמו שאמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע לבאר דברי חז"ל (שמו"ר כא ו) שבשעת קריעת הים נבקעו כל מימות שבעולם, ולכאורה, הרי אין הקב"ה עושה ניסים לחינם, ולשם מה נעשה נס זה. אלא, כי 'מים' מרמזים על הצרות והייסורים שעוברים על האדם, וכדכתיב (תהילים סט ב)

מדוע נקראת שבת זו נקראת 'שבת שירה' על שם ה'קריאה' שקוראים בשבת זו שירת הים, (שהרי אינו עתה הזמן שהיתה השירה - בשביעי של פסח), וכי שבת פרשת בא נקראת 'שבת יציאת מצרים', וכן שבת פרשת יתרו אינה מכונה בשם 'שבת קבלת התורה'.

ענהו הרה"ק כי בתורה עצמה מצינו שינוי, שהשירה נכתבה אריח על גבי לבנה (מגילה טז: וברש"י), והנה 'ישראל' נוטריקון יש ש'שים ר'יבוא א'ותיות ל'תורה, וכלומר שיש אחיזה לישראל בתורה, וגוף היהודי משול לקלף ואילו נשמתו החצובה מתחת לכסא הכבוד הרי היא כדיו הכתובה על גבי הקלף. וכאשר יש שינוי בתורה הרי זה מורה על שינוי גוף היהודי בשבת זו, שבדיו להשתנות מן הקצה אל הקצה, ועל כן נקראת השבת בשם שבת שירה^{יב}. ומסיים ב'רמתיים צופים' - ובעיני ראיתי שהיה (ה'חידושי הרי"ם) רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה מה שלא היה דרכו בכל השנה^{יג}.

איתא בגמרא (מגילה טז:) כל השירות כולן נכתבות 'אריח על גבי לבנה ולבנה על גבי אריח', היה אומר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שגדלו של 'אריח' הוא חציו משל 'לבנה' (רש"י מגילה טז: ד"ה לבנה), נמצא שגדלו של הריווח (החלק) פי שניים מהכתב הנכתב. ולרמז לנו, ש'הרבה יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן' (כלשונם

כן ברך אברכך שתזכה להאריך ימים עד מאה ועשרים שנים, והנה - סיים הגוי, עדיין יש לי עוד שנתיים ימים לחיות עלי אדמות עד שאגיע לגיל מאה ועשרים.

עלינו ללמוד מהאי עובדא עד היכן גדלה מעלת מסירות נפש, שנתמלא אותו צדיק בשמחה רבה כל כך עד שבירך את הגוי בברכה נדירה, אשר לא ידוע לנו על עוד אחד אפילו מאחינו בני ישראל שזכה מעמו לברכה נעלית זו. כד. טעם נוסף לקריאת השם 'שבת שירה' הסביר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, כי כל הפרשה רצופה בניסים ונפלאות פלאיים שלא היו עוד כמותם, קריעת ים סוף, המתקת המים במרה, ירידת המן, וכן ניצחון עמלק, ואין לך נאה מהשם 'שבת שירה'.

כה. הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע המליץ ואמר על דרך בני אדם לאחל אחד לחברו באמירה 'שהכל יתנהל כשורה', היינו שהכל ילך כ'שירה', עם ריבוי ההשפעות מלעילא.

עוד הוי מרגלא בפומיה (אמ"ח בשלח), שהנה דרשו חז"ל (סנהדרין צ:.) 'אז ישיר משה' - מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, והכוונה היא שעל ידי קריאת השירה יכול האדם לבוא לבחי' 'תחיית המתים' אף בעודו חי בעולם הזה - להחיות בנפשו את כל 'ישנוניותו' בתורה ובמצוות, להלהיב לבו וכל אבריו באהבת ויראת ה'.

כו. בתוספת נופך יש להוסיף (משמעות ב'מהר"ל' אור חדש, אסתר ט, י) דהנה בריש פר' 'ויחי' איתא ברש"י 'פרשה זו סתומה', ואין ריווח 'חלק' בין הפרשיות משום ש'נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד', נמצא שחיסור ה'חלק' מורה על סתימת עיניהם ולבן של ישראל, אם כן ב'שירת הים' שנכתבה 'אריח על גבי לבנה' ויש בה ריווח חלק הרבה למאד, הרי זה מורה על פתיחת העיניים והלב גדולה ורבה עד מאד.

הנה כתב ה'חרדים' (פרק ע"ג) דכמו שב'רפואת הגוף' ישנם 'רפואות' אשר ירפאו את האדם בדמים יקרים בייסורים אשר יכאבו למתרפא בהם, לאידך, יש רפואות סגוליות שאינם עולים לכדי דמים יקרים, וגם ירפאו את החולי ללא כל כאב. כיוצא בזה ממש יש בענייני התיקון לנפש החוטאת, יש תיקונים כתעניות וסיגופים המענים את הגוף ומזככים אותו לשוב ולהיטהר כבראשונה, לאידך, יש עניינים 'סגוליים' אשר כל העוסק בהם מתכפרים לו כל חטאיו. ומונה ה'חרדים' כמה וכמה מאותם המצוות הסגוליות שיש בהם לכפר עוון, ואחד מהם (בר"ה הסגולה השלישית) לאמר שירת הים בשמחה כאילו הוא יצא עתה ממצרים, שעל ידי זה מתכפרים לו כל עוונותיו.

ומוסיף ה'חרדים' טעם לדבר, דאיתא במדרש (ילקוט) ש'רנ"ד על הפסוק (טו כב) 'ויסע משה - שהסיעם מעוונותיהם' שנמחלו להם העוונות על ידי השירה, שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו. 'והנה אחר שציונו ה' לומר שירה זו בכל יום כדכתיב (שם א) ויאמרו לאמר, שיאמרו השירה לדורות עולם, וכדכתב רשב"י (זח"ב נד): שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה בשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום בשעה ראשונה'. (וכוחה של אמירת השירה כבר נתבאר בזה"ק בפרשתן נד: ועיי' מדרש תהלים פ"ח).

ובן הביא ב'משנה ברורה' (נא יז) בשם הזוה"ק ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים ים, והאומרו בשמחה מוחלין לו עוונותיו.

ולא רק לענין מחילת עוונות הדברים אמורים, אלא לכל מיני ישועות, כמו שכתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (פסח בר"ה איתא במדרש), וז"ל. בשירת הים יש הכל, מה שהיה ומה שעתידי להיות, וכל הגאולות וכל העניינים

'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש', ובשעת קריעת ים סוף 'נבקעו כל מימות שנעולם', כלומר, שמעתה יהא כח לבקוע ולשבר את כל הצרות שנעולם. ובכל דור ודור נשפעים הניסים מחדש, וזוכה האדם לצאת מצרה לרווחה מכל צרותיו ובפרט כאלו שנמשלו לקריעת ים סוף, כגון זיווגו של אדם (סוטה ב.)², פרנסה, ענייני הלידה ושאר דברים הנאמרים במס' פסחים (ק"ח.), לבקוע את ים הצרות, ולפעול כל הישועות.

אמנם נצרך לזה 'תפילה' כדכתב ה'רשב"ם' (שם ד"ה כקריעת) על העניינים שדימו חז"ל קשין כקריעת ים סוף, 'ונפק"מ למבעי רחמי' (לבקש רחמים) להרבות בתפילות ותחנונים. על כן ירבה האדם בתפילה לקל חי, ויזכה לפעול כל טוב.

שירה חדשה שבחו גאולים - סגולת אמירת שירת הים בשמחה ובכוונה

נוראות כתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה' בשלה ד"ה אלוקי אבי) לדעת מה פועל האדם קרוץ מחומר במרומים על ידי השירות ותשבחות שהוא אומר בהאי עלמא, דכתיב בשירת הים (טו טז) 'עם זו קנית', שהקב"ה קנה את כלל ישראל, והרי לא מצינו שעשה בהם הקב"ה אחד מדרכי הקנינים של הגבהה או משיכה, וביאר הרה"ק, עפ"י מה שאמרו (קידושין כב:) 'הגביהו הוא לרבו קנאו' שאם העבד מגביה ומרים את רבו הרי הוא נכנס ברשות אדונו להיות קנוי לו בקנין חזקה, והכי נמי כתיב בפסוקי השירה (פסוק ב) 'אלוקי אבי וארוממנהו', היינו שעל ידי השירה גרמו כלל ישראל להרים כבודו של הקב"ה כביכול, והיו כאותו העבד המגביה את רבו, ובוה נקנו להיות לו יתב"ש לעם סגולה. נמצינו למידים כי לקרבה גדולה ועצומה אנו זוכים באמירת 'שירת הים', והקרוב אל בית המלך אינו חסר כלום...

כז. הרה"ח רבי נתנאל ראדזינער זצ"ל נכנס פעם אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ואמר לו 'רבי, קושיא אחת יש לי, והיא קשה כקריעת ים סוף', ברמזו על דברי חז"ל (סוטה ב.) 'קשה' זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, אמר לו החזו"א, הרי סוף דבר היה שהקב"ה קרע את הים, אם כן אף אתה, תנוח דעתך, כי סוף דבר שתתיישב קושייתך... כח. העידו על תלמידיו של הרה"ק הרר"ש מניקלשבורג זי"ע שכשאמרו עמו את השירה התרוממו כל כך עד שהרגישו בנפשם שהם עוברים זה עתה בין גזרי ים סוף, והיו מרימים שולי בגדיהם שלא יירטבו מהמים שבקרקעית הים. (בצחות לשון העיר הרה"ק הקדושת ציון' מבאבוב זי"ע שלכאורה חידוש הוא האיך בשעת התעלות כה גדולה חשבו כלל על בגדיהם...)

זי"ע תלמוד מהרה"ו זי"ע, סי' תער"ב^ז, ויכול האדם לפעול רבות ביום זה.

איתא ב'תרגום שני' (אסתר ג) שבשעה שהפיל המן הרשע את הפור מחדש לחדש (וחיפש חודש המיועד לפורענות), ומשנפל הפור על חודש שבט נענה ואמר הלא בראש חודש שבט (לפי בי"ש) חל ראש השנה לאילנות, לא אוכל להביא פורענות לישראל בחודש זה ולא אוכל להשמדם אז. וכתב על כך בספר 'זכר דוד' להרה"ק רבי דוד זכות אבד"ק מודינה (מאמר ג' פצ"ז), כי אף שלא קיימא לן שבראש חודש הוא ר"ה לאילנות אלא בט"ו בו, מכל מקום חזינן שיום 'ראש השנה לאילן' (כל חד לשיטתו) מסוגל מאד לעכב כל פורענות וכל רע מראשי עם קדוש^י.

שצריך האדם, הכל נכלל בשירת הים. ואם יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמסירות נפש כל אחד לפי מה שהוא יתוקן כל ענייניו בגוף ובנפש, עכ"ל.

אילן אילן במה אברכך - מעלת וסגולת יום חמשה עשר בשבט

הנה ימים המבורכים באים, יום חמשה עשר בשבט, יום שבו נפתחים אוצרות השמים להריק על העולם שפע רב בכל עניני 'פירות' רוחניים וגשמיים כאחד^כ. והוא נקרא 'ראש השנה לאילנות', ודייקו בזה הק' שלכן נקרא ר"ה לאילנות לשון רבים, ולא 'לאילן' לרמוז שהוא 'ראש השנה' וזמן שפע גם לבני האדם כמו"ש (דברים כ ט) 'כי האדם עץ השדה (כ"כ בשור ברכת' להנה"ק רבי חיים הכהן

כט. הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב היה מחלק פירות בשולחנו הטהור ביום חמשה עשר בשבט לכל הקהל, פעם נגמרו הפירות באמצע החלוקה, נענה הרבי ואמר לחסידיו, פירות הינכם רוצים, אתן לכם פירות כפי שלימדונו חז"ל - 'אלו דברים אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא... ותלמוד תורה כנגד כולן', לכו עסקו בתורה ויהיו לכם 'פירות' הרבה.

ל. המהר"ל זי"ע (נצח ישראל פ"ו) מבאר את הדמיון שבין אדם לעץ השדה, כי העץ מוכרח להיות מחובר למקור שורשם במעבה האדמה, ואם ינתקו אותו מן השורש יאבד את חיותו וייתבש, כן הוא האדם, אך בהיפוך מן הצומח שהוא למעלה ושורשו למטה באדמה, הרי שהאדם נמצא למטה בזה העולם ושורש נשמתו נטועה בגבהי מרומים. ועליו להיזהר ביתר שאת ועוז שלא לנתק עצמו מן השורש העליון, ויהיה קשור לאביו שבשמים. כי באם חלילה ינתק משורש הקדושה יאבד את כל שורש ומקור חיותו בקודש.

הרה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע אמר פעם לצעירי הצאן מבין חסידיו בהקישו של האדם לעץ השדה, כי כמו עץ השדה בכל עת שהוא עדיין צעיר ועול ימים, אף אם יתעקם עדיין אפשר להעמידו ביושר ולקשור אותו בשלשלאות בדרך שרוצין, ויגדל לתפארת לאורך ימים ושנים, אך משהוא מזקין כבר עומד גזעו בחוזקה ואי אפשר להסיטו ממקומו כמלא הנימה. כיו"ב הוא האדם עץ השדה - בימי הנעורים עדיין אפשר לאדם לשנות את טבעיו שאינם טובים ואת מידותיו המגונות - להעמיד עצמו על דרך הישר. אך ככל שהוא מזקין קשה מאד לעקור כל מידה רעה. שאלוהו התלמידים, ועד כמה נקרא האדם צעיר לימים, ענה ואמר, כל כמה שהוא נותן לכוף את עצמו הרי הוא עוד צעיר... ומכאן לימוד לכל אחד אף למי שכבר אינו מצעירי הצאן לכוף את עצמו, ויום חמשה עשר מסוגל לעניין זה.

עוד בענין האדם עץ השדה, אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע היה 'עובד' גדול שהיה 'טוב לשמים' אך לא היה מיטיב לבריות כלל, קרא לו רבו ואמר לו, הנה הכתוב אומר (דברים כ ט) 'כי האדם עץ השדה', והדמיון שבין האדם לעצי השדה, כי כמו עצי השדה, אף העץ שהוא גדל ביופי והדר לשם ולתפארת - אם אינו נותן פירות אינו כי אם 'אילן סרק', ואינו נחשב ולא כלום, כיו"ב האדם, אף אם יתעלה בתורה ועבודה אם אינו נותן משלו 'פירות' לאחרים הרי הוא כ'סרק'...

לא. הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע היה בוער בשולחנו הטהור ביום חמשה עשר בשבט, והיה מתלהב באמרו כי הנה יום הוא יו"ט של 'ארץ ישראל', העיד הרה"ק הרמ"מ זי"ע כי לא היה אצלו התלהבות במשך השנה כהתלהבותו בשולחנו זה אחת בשנה, והיה חוזר ואומר שוב ושוב 'אן ארץ ישראל דיגער יום טוב'.

בשנת תרע"ז התפשטה מחלת ה'טיפוס' ברחבי ירושלים של מעלה, מחלה זו הייתה נוראה ביותר, והייתה מביאה חולשה רבה על האדם עד שהיה נופל ומת ל"ע, ולא עוד אלא שמחלה ממארת זו הייתה 'מדבקת' את כל הבא במגע עם החולה, באותה שנה בט"ו בשבט ישב רבי דוד בלבית אש ובצהלה רבה כשעל שולחנו היו ערוכים פירות רבים

יתן בעתו, והנה הרה"ק ה'עמרת ישועה' מדויקוב זי"ע (למ"ו בשבט בד"ה בפסוק) מבאר בפסוק זה, כי מזל שבט הוא 'דלי' המרמז על מים כי על כן 'זול מים מדליו', וזה הכוונה והיה בעין שתול על 'פלגי מים' - אם נפלג ונחלק את חודש שבט המרמז על 'דלי מים', נמצא בחצי שבט את חמשה עשר בו. וביום זה אשר פריו יתן בעתו הזמן מסוגל מאד לפירות ההשפעות הטובות לפעול כל טוב ומטיב.

עוד ביארו (תולדות יצחק) על זה היום בכתוב (תהלים קכב, ד) ששם עלו שבטים שבטי י-ה, עדות לישראל, להודות לשם ה' שרמזו יש בכך, שבטי מרמז על חודש שב"ט, וי-ה (עולה למנין ט"ו) מרמז על יום ט"ו שבו, שיום זה נועד עדות לישראל להודות לשם ה' - להודות לשם ה' בברכה על הפירות.

ויסעו מרפידים - ע"י התחזקות בתורה מקיים מלחמת עמלק

בפרשתן (ז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', ובמדרש (תנחומא בשלח כה) 'שָׂרְפוּ ידיהם מן התורה', ענין זה המשיל הגאון רבי אלחנן וואסערמאן

וכתב הרה"ק ה'אוהב ישראל זי"ע (בשלח עוד נ"ל טעם אחר) מט"ו בשבט מתחילים ימי הרצון והרחמים וישועה תהיה לנו ע"י משיח צדקנו שיבוא בב"א.

ומצאנו לרבותינו הראשונים שהחשיבו את זה היום כיום טוב של ראש השנה' ממש, וכך איתא ב'מרדכי' (ר"ה אות תש"א) וז"ל. 'וששאלת, ציבור שבקשו לגזור תענית בשני וחמישי ושני ופגע בט"ו בשבט, האם יש לחוש לראש השנה ולדחות התענית, או לא, כך דעתנו נוטה, שהתענית נדחה עד השבת האחר ואין קובעין תענית בו כיום שלא מצאנו תענית בראש השנה'.

אף ב'צוואת רבי אליהו הכהן מאיזמיר' (שבט מוסר פט"ז) ציווה את בנו בני היוהר לאכול פירות בט"ו בשבט כי מנהג וותיקין הוא, ויש להעמיס בכונתו לא רק לפירות הגשמיים, אלא לפירות הרוחניים שהם תורה ומצוות כראוי וכיאות, כי צריכים לדעת האיך לאכול את הפירות.

כתב רב האי גאון (שימוש תהלים על מזמור א') שמזמור הראשון שבתהלים מסוגל לאמרה לאשה המפלת, כי בו נאמר 'והיה בעין שתול על פלגי מים אשר פריו

מטוב הארץ, אלא שלא היו כמעט משתתפים באותו טיש, מאחר שהמחלה הכתה בעם ורבים חללים הפילה, באמצע עריכת השולחן פרץ אל תוככי ביהמ"ד ילד רך בשנים, ניגש אל הרבי בעודו מיילל מרה, כי אביו ואמו לקו שניהם במחלה הנוראה והינם שוכבים שרועים על ריצפת הבית ואין מי שיטפל בהם ויעתיר עבורם, ויקם רבי דוד'ל ממקומו בסערת נפש וזעק 'הייליגער באשעפער, וכי אפשר להשבית את שמחתי ביום זה'. לאחר מכן פנה אל הילד, נתן בידו פרי מעל השולחן, וציווהו שיתן לאביו שיאכל מזה הפרי בציווי הרבי, ויאמר לאביו ולאמו בשמו שעוד יזכו לראות ממנו פירות ופירות פירותיהן, ואכן שניהם הבריאו וזכו לראות בני בנים מזה הבן.

לב. הרה"ק מסאדיגורא זי"ע אמר פעם בחמשה עשר בשבט, יש צדיקים שנהגו ללבוש בגדי לבן כמו ב'ראש השנה', בין כך ובין כך יעזור ה' שכבר מהיום תחל 'שנה טובה' (אמת ליעקב ח"א עמ"ו קמז)

כבר אמרו צדיקים (אומרים משם הרה"ק מצאנו זי"ע) כי חמשה עשר בשבט יום מיוחד הוא, כי מאותו היום ועד חג השבועות יש מידי ב' שבועות ימי חג ומועד, כי לאחר ט"ו בשבט בא ר"ח אדר, פורים, ר"ח ניסן, חג המצות, ר"ח אייר, ל"ג בעומר, ולאחר מכן ר"ח סיוון וחג השבועות.

לג. מספרים על יהודי אחד שעלה עם משפחתו לארץ הקודש, תיכף כאשר הגיע אל ארץ הקודש רכן על עפרה ונישק את אדמתה, לאחר מכן פגש ברוכל המוכר רימונים, שמחו בני המשפחה לאכול מפריה של ארץ הקודש ולשבוע מטובה, קנה רימון אחד ופתחו - תוכו זרק וקליפתו אכל - כשאר הפירות שזורקים את הגרעינים, והיו כל בני המשפחה מתאפקים מלדבר סרה על 'פירות ארץ ישראל'... עד שנתגלה להם ה'סוד' ש'פירות ארץ ישראל' צריכים לדעת איך לאכול מהם... כך אף אנו צריכים לדעת האיך לאכול ולקבל את פירות ההשפעות היורדות בהאי יומא.

לד. על כן על כל אחד ואחד לעורר את עצמו בתחנון ותפילה לקדם פני מלך עליון, וטוב יעשה מי שיסיים את כל ספר תהילות דוד בן ישי, 'פון דעקל ביז דעקל' (מצדו האחד של הספר לצדו השני) או אז יעשה 'דקל לפירותיו' וישפיע על עצמו עד בלי די, מ'פירות הדקל דעבידי דאתו'.

משמיה דהרה"ק האהבת ישראל זי"ע מתאמרא שאכילת האתרוג מסוגלת לפקידת עקרות.

וחזרו למלחמה תמידית שאין לה סוף, כי רק על ידי התורה אפשר להתגבר על קיומו.

והא למה זה דומה (יסוד הדברים איתא ב'מסילת ישרים' פ"ה), לאחד שהמציא כלי מיוחד המורכב מאלפי חלקים, שאין מי שיודע את סודות הכלי יותר ממנו, וכל בר דעת יעשה רק כפי הוראותיו, כיו"ב (ב'נמשל) הקב"ה ברא את היצר הרע, ורק הוא יתב"ש יודע את הדרך המובחרת איך להתגבר כנגדו, ואם אמר הקב"ה 'אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו' ע"כ שאין חכמה ועצה אחרת טובה יותר מזו"ה.

יה"ר מלפניך שיתעוררו עלינו כל הניסים מקריעת הים, ומירידת המן, ושיהא צילנו נאה עם כל השפעות הטובות, ונזכה כולנו כאחד להיוושע בגאולת עולם במהרה דידן אכי"ר.

זצ"ל הי"ד לשתי מדינות שנלחמו במשך שנים רבות זו בזו, ולא הוכרע קרב המלחמה ביניהם, הלך חכם אחד אל מלכו, ואמר לו, הנה, כדי לנצח את האויב עלינו לברר תחילה איה המקום שהם מחזיקים את כלי זיינם, וכן באיזו דרך יוצאים חייליהם לקרב המלחמה, וכשנדע כל זאת נדע באיזה מקום עלינו לערוך את המלחמה ובוה ננצח אותם, וכן עשו וניצחו במלחמה. והנמשל מובן, כל אדם נמצא במלחמה תמידית עם יצרו הרע, היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך וכך וכל יום מפסיד צד אחר, מה יעשה כדי להכריע ולנצח במלחמה - יבין את תכסיסי ודרכי המלחמה של השונא, ועי"ז יכניעו תחתיו. וגילה לנו הקב"ה רז זה שע"י התורה יש ביד בשר ודם להשתלט על השמן ולהכניעו, והיינו דכתיב 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים - שָׂרְפו ידיהם מן התורה', שרק מחמת שרפו ידיהם עלה ביד עמלק להילחם עמהם

לה. סגולת התורה לרפואת הנפש וגוף גם כן. מעשה באחד מבני קהילתו של הגה"ח הרי"ד גראסמאן שליט"א רבה של מגדל העמק, שהוצרך בנו לעבור ניתוח (אפּעראציע) על כליותיו, ר' יצחק דוד שיכנע את האב שייכנס עם הבן אל הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע להזכיר עצמו ולפעול דבר ישועה ורחמים, וכן עשו (ונכנסו יחד עם רי"ד), הרבי שאל את הבחור 'האם אתה לומד גמרא, אם תקבל על עצמך ללמוד גמרא לא תצטרך לעבור את הניתוח'. אביו של הבחור החל להסביר לרבי שהלא הם כבר בדרכם לניתוח, וכל הרופאים הסכימו שעליו לעבור ניתוח זה, אך הרבי לא שעה כלל לדבריו של האב, ופנה שוב אל הבחור וחזר ואמר לו 'אם תקבל על עצמך ללמוד גמרא לא תצטרך לניתוח', ויצאו מן הבית. האב והבן נסעו תיכף אל עבר בית החולים לעריכת הניתוח, אך משבדקו הרופאים את הבן ראו שכל מחלתו נעלמה כליל ואינו נצרך כלל לניתוח. הבחור שנפעם כל כך מהמופת הגלוי אותו חווה על בשרו, שקע בים התלמוד, עד שבהגיעו לטו"ב שנים זכה לסיים את הש"ס כולו, ובהמשך השנים נתעלה להיות תלמיד חכם מופלג. סיים רי"ד ואמר, שבאותם ימים אמרו, שגדול היה המופת האחרון שהבחור צלל בים התורה וצמח לתלמיד חכם מופלג, יותר מן הראשון - עצם הרפואה, כי הקשר והשייכות של הבחור עם 'גמרא וכדו' היה כרחוק מזרח ממערב.